

Hız. ÂiŖe (r.anha) validemiz kaç yaŖında evlendi?

Hız. ÂiŖe (r.anha) validemiz kaç yaŖında evlendi?

Müslümanlar olarak ne gizleyecek bir zaafımız ne de utanılacak bir gemiŖimiz vardır. İnançımız ve kaynaklarımız açıktır, berraktır. Bu sebeple, modern dünyanın beklentilerine göre hakikati eğip bükmeyi asla doğru bulmayız. Bizim ölçümüz tepkiler değil, hakikatin kendisidir. Bu sebeple meseleler, başkalarını memnun etme kaygısıyla değil; hakikate sadakatle ele alınır.

Bu mesele değerlendirilirken üç temel kaynağıba başvurmak durumundayız: Kur'an, Sünnet ve tarih/siyer kaynakları.

Kur'an'da evlilik yaŖına dair doğrudan bir belirleme yoktur; çünkü bu husus, sabit bir yaŖla değil, buluğ ve rüŖd ile ilgilidir ve Ŗartlara göre değıŖir.

Sünnet kaynaklarında ise Hazreti ÂiŖe'nin evlilik yaŖıyla ilgili sahih rivayetler yer almakta; bu rivayetler klasik dönem boyunca ulema tarafından kabul görmektedir. Aynı bilgiler, tarih ve siyer kaynaklarında da teyit edilmektedir.

Sonuç olarak, tarihî bir vakıyı modern ölçülerle yeniden Ŗekillendirmek yerine, kaynakların sunduğı verileri kendi bağlamı içinde değerlendirmek gerekir. Hakikatin değeri, onu savunma biçiminden değil; doğru Ŗekilde ortaya konulmasından gelir.

Ayrıca bilinmelidir ki, İslam'a karşı önyargıyla yaklaşanları bu tür izahlarla tatmin etmek mümkün değildir. Bir iddia cevaplandırıldığında, yerini yenisi alır. Bu sebeple Müslümanlar, savunma psikolojisiyle değil; hakikate güvenen bir duruşla hareket etmelidir.

Hız. ÂiŖe'nin (r.anha) evlilik yaŖı meselesi, klasik İslam kaynaklarında yer alan rivayetlerin farklı yorumlanması sebebiyle özellikle modern dönemde tartışma konusu hâline gelmiştir.

Bu bağlamda, meseleye yaklaşımda iki temel eğilimin ortaya çıktığı görölmektedir.

1- Hadis Rivayetleri ve Tarih Çerçevesinde

Bu yaklaşım, başta Sahih-i Buhari ve Sahih Müslim olmak üzere sahih hadis kaynaklarında yer alan rivayetleri esas almaktadır. Bu rivayetlere göre Hız. ÂiŖe, Peygamber Efendimiz (s.a.v.) ile altı yaŖında nikâhlanmış, hicretten sonra Medine'de dokuz yaŖında evlilik hayatına başlamıştır. İslam tarihi boyunca bu rivayetler, hadis, siyer ve fıkıh literatüründe genel kabul görmüş ve ulema tarafından bu çerçevede değerlendirilmiştir.

Ayrıca 7. yüzyıl Arap toplumunun örf ve sosyal yapısı incelendiğinde, bu tür evliliklerin dönemin genel kabulleri içerisinde yer aldığı ve çağdaş anlamda bir problem olarak görülmediği anlaşılmaktadır. Nitekim bu evliliğe, o dönemde Peygamber Efendimiz'e muhalif olan çevrelerden dahi özel bir itirazın nakledilmemiş olması, meselenin tarihî bağlamını anlamak açısından dikkat çekicidir.

2- Modern Dönemde Ortaya Konulan Yorumlar

Modern dönemde bazı araştırmacılar, klasik rivayetleri yeniden değerlendirme ve tarihî verileri farklı yöntemlerle analiz etme yoluna gitmişlerdir. Bu yaklaşım, özellikle Hz. Âişe'nin yaşına dair rivayetleri doğrudan kabul etmek yerine, siyer ve tarih kaynaklarında yer alan dolaylı veriler üzerinden alternatif hesaplamalar yapmayı esas almaktadır.

Bu çerçevede en sık başvurulan yöntemlerden biri, Hz. Âişe'nin ablası Hz. Esmâ'nın yaşı ile arasındaki fark üzerinden yapılan kronolojik çıkarımlardır. Buna göre, Hz. Esmâ'nın hicret sırasında yaşı esas alınarak yapılan hesaplamalar, Hz. Âişe'nin evlilik yaşının daha ileri —yaklaşık 17-19 aralığında— olabileceğini ileri sürmektedir. Benzer şekilde, bazı araştırmacılar erken İslam dönemine ait çeşitli tarihî olayları ve rivayetleri karşılaştırarak bu yaşın daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmaya çalışmışlardır.

Bu tür yorumlar, klasik hadis rivayetlerine kıyasla daha dolaylı ve tartışmalı verilere dayanmaktadır. Netice olarak, modern yorumlar meseleyi yeniden değerlendirme çabası olsa da, klasik kaynakların ortaya koyduğu kesinlik düzeyine ulaşmamaktadır. Bu sebeple, söz konusu yaklaşımlar tarihî bağlam ve rivayet değeri gözetilerek temkinle ele alınmalıdır.

Hz. Âişe'nin (r.anha) Evlilik Yaşı

Buhari ve Müslim gibi temel hadis kaynaklarında, Hz. Âişe (r.anha) validemizin evlilik yaşı şöyle zikredilir.

Hz. Âişe (r.anha) şöyle anlatmıştır: “Nebi (s.a.v) benimle **altı yaşındayken nikâhlandı, dokuz yaşındayken de zifaf vaki oldu** (evlilik hayatı başladı). Onun yanında dokuz yıl kaldım.”

Buhârî, menakıbu'l-ensar 44; nikâh 38, 39, 59; Müslim, nikâh 69, 73; İbn Mâce; nikâh 13, 53; Nesâî, nikah 29; dârimi, nikah 56.

1- “Geçmiş Bugünün Ölçüsüyle Tartmak: Adalet mi, Cehalet mi?”

Tarih boyunca evlilik yaşı, toplumların ihtiyaçlarına, iklim şartlarına, ekonomik yapısına ve sosyal düzenine göre değişiklik göstermiştir. Bugünün ölçülerini geçmişe taşımak, tarihi anlamak değil; onu yanlış yorumlamak olur.

Bir doktoru ameliyathanede görüp: “Elinde bıçak var, demek ki zarar veriyor!” demek ameliyatın bağlamını bilmemekten doğan **yanlış bir hükümdür**. Kutup’ta yaşayan birine bakıp: “Niye ince kıyafet giymiyor?” demek... Çöl ölçüsünü buz diyarına taşımaktır.

Bir başkası, geçmişte yaşayan birine bakıp: “Niye elektrik kullanmıyor, niye arabaya binmiyor?” dese... Bu da gerçeklikten değil; **zamandan kopuk bir bakıştır**. Bir askeri cephede görüp: “Niye sert davranıyor?” demek... Savaşı yok sayıp barış ölçüsüyle hüküm vermektir. Bir hakimi mahkeme salonunda görüp: “Niye insanları cezalandırıyor?” demek... Adaletin bağlamını bilmemektir.

Aynen öylede o günün şartlarında son derece normal olan bir evliliği, bugünün ölçüleriyle sorgulamak; tarihi anlamak değil, onu çarpıtmaktır. “Neden bu yaşta?” diye sormak, aslında zamanı yok saymak, şartları silmek ve meseleyi kendi bağlamından koparmaktır. Dünün normalini bugünün ölçüsüyle yargılamak, açık bir çarpıtmadır.

İşte tarihî meseleleri bugünün ölçüsüyle yargılamak da tam olarak böyledir: **Zamanı yerinden koparmak, şartları yok saymak, hakikati bozmak demektir**.

Daha da açık söyleyelim: **Dünü bugünün terazisine koyan, ne dünü anlar ne bugünü doğru tartar. Bağlamı olmayan yorum, hakikat değil; yanlışın süslenmiş hâlidir**.

Nitekim tarihî kayıtlara bakıldığında:

- **Roma İmparatorluğu’nda** kızlar için evlilik yaşı genellikle 12 civarında kabul edilmiştir.
- **Bizans toplumunda** benzer şekilde erken yaşta evlilik yaygındı.
- **Orta Çağ Avrupa’sında** özellikle soylular arasında evlilikler çoğu zaman 12-14 yaşlarında yapılmıştır.
- **Orta Çağ**: Orta Çağ İngiltere’sinde kızların evlilik yaşı genellikle 12
- **Yahudi geleneğinde** de erken yaşta evlilikler normal karşılanmış ve dini metinlerde bu yaşlar yer almıştır.
- **Arap toplumunda** ise ergenlik, evlilik için yeterli bir ölçü kabul edilmiştir.
- **Osmanlı toplumunda** kızlar genellikle ergenlik çağında, yani 12-15 yaşlarında evlenirdi.
- **Batı Dünyası (18. ve 19. Yüzyıl)**: Batı Avrupa ve Amerika’da sanayi devrimi öncesi dönemlerde evlilik yaşları genellikle 16-18 civarındaydı. Sanayi devrimi ile birlikte şehirleşme ve eğitim olanaklarının artması ile bu yaşlar biraz daha yükseldi.
- **Bu yüzyılın başlarında**, özellikle I. Dünya Savaşı ve II. Dünya Savaşı dönemlerinde, ekonomik ve sosyal değişiklikler nedeniyle evlilik yaşları yeniden değişiklik gösterdi.
- **21. Yüzyıl**: 20. yüzyılın ortalarından itibaren, özellikle Batı dünyasında, eğitim seviyesinin artması ve kadınların iş gücüne daha fazla katılmasıyla evlilik yaşı

önemli ölçüde yükseldi. Günümüzde birçok Batı ülkesinde kadınlar ve erkekler genellikle 25-30 yaş aralığında evlenmektedir.

İslam'ın ortaya çıkışı ve yayılmasıyla birlikte, evlilik ve aile yaşamına dair bazı dini kurallar ve normlar belirlendi. **İslam, evlilik için belirli bir yaş sınırı koymamakla birlikte, ergenliğe ulaşmanın evlilik için bir şart olduğunu belirtmiştir.**

Erken İslam döneminde evlilik yaşı, toplumun genel yapısına uygun olarak **ergenlik çağı esas alınarak belirlenirdi.** Bu da çoğu zaman 12-14 yaş aralığına karşılık gelirdi. Bu uygulama, sadece Arap toplumuna özgü değil; o dönemde dünyanın pek çok medeniyetinde yaygın ve normal kabul edilen bir durumdu.

Bu durum sadece belirli bir coğrafyaya değil, **insanlık tarihinin büyük bir kısmına ait ortak bir uygulamadır.** Hz. Âişe'nin (r.anha) evlilik yaşı da bu bağlamda değerlendirilmelidir. Onun yaşının küçük olduğuna dair rivayetler bulunsa da, dikkat çekici olan şudur: Bu evlilik, **ne o dönemde bir itiraz konusu yapılmış ne de toplum tarafından yadırganmıştır.** Eğer gerçekten sıra dışı veya problemlili bir durum olsaydı, en başta düşmanları tarafından gündeme getirilir ve aleyhte kullanılırdı.

Bu da açıkça gösterir ki: **Bu evlilik, kendi zamanının sosyal ve kültürel normları içinde tamamen doğal ve kabul edilebilir bir uygulamadır.**

Dolayısıyla meseleyi doğru anlamamanın yolu şudur: **Tarihi, kendi şartları içinde okumak; geçmişi bugünün ölçüleriyle değil, kendi bağlamıyla değerlendirmektir. Ancak bu şekilde doğru ve hakkaniyetli bir anlayışa ulaşılabilir.**

2- “Düşmanların Bile Gündeme Getirmediği Bir Mesele”

Hz. Peygamber'in ﷺ, Hz. Âişe (r.anha) ile yaptığı evlilikte yaş meselesi; ne o dönemdeki münafıklar tarafından ne de daha sonra Hz. Âişe'ye karşı olan gruplar tarafından **hiçbir zaman bir itiraz konusu yapılmamıştır.**

Hâlbuki o dönemde Peygamber Efendimiz'e karşı olanlar, en küçük bir fırsatı bile aleyhte kullanmaktan geri durmamışlardır. En ufak bir açık bulsalar, onu büyütüp dillendirmişlerdir.

Hâlbuki: **Hz. Peygamber'e ﷺ karşı olanlar, en küçük meseleleri bile büyütüp kullanmışlardır. Hz. Zeyneb ile evlilik meselesi üzerinden ciddi tartışmalar çıkarmışlardır. İfk hadisesi gibi son derece ağır bir iftirayı bile dile getirmişlerdir**

Böylesine hassas ve saldırgan bir ortamda, eğer Hz. Âişe'nin (r.anha) evliliği gerçekten problemlili olsaydı, **bunun mutlaka dillendirilmesi ve aleyhte kullanılması kaçınılmaz olurdu.**

Şimdi soralım: Eğer bu evlilik gerçekten sıra dışı, yadırganacak veya eleştirilecek bir durum olsaydı... **Bunu ilk dile getirecek olanlar kim olurdu?**

Elbette en başta düşmanları. Ama tarih susuyor. Ne bir itham var, ne bir eleştiri, ne bir tartışma... Bu sessizlik tesadüf değildir; aksine çok güçlü bir delildir.

Çünkü: **O günün insanı için bu evlilik gayet normaldi. Yadırganmayan bir şey, tartışma konusu olmaz.**

Bugün problem gibi görülen bir mesele, eğer kendi zamanında problem olarak görülmemişse, bu bize şunu gösterir: **Sorun olayda değil, onu bugünün ölçüsüyle değerlendiren bakıştadır.**

3-“Biyoloji Konuşuyor: Gelişim Her Yerde Aynı mı?”

Hiz. Âişe'nin (r.anha) evliliği, dönemin sosyal yapısı içinde **ergenliğe erişmiş bir bireyin evliliği** olarak değerlendirilmiş ve bu durum toplum tarafından tamamen **normal ve meşru** kabul edilmiştir. O dönemde evlilik için temel ölçü, kronolojik yaş değil; **biyolojik olgunluk** idi.

Nitekim modern bilim de şunu ortaya koymaktadır: İnsanlarda ergenlik yaşı; **iklim, beslenme, genetik yapı ve yaşam koşullarına bağlı olarak değişkenlik gösterir.**

Özellikle sıcak iklimlerde: Vücut gelişimi daha hızlı ilerler. Hormonal süreçler daha erken başlar. Ergenlik yaşı daha erkene kayabilir.

Bu çerçevede, sıcak iklimlerin insan gelişimi üzerindeki etkisine dikkat çeken Montesquieu de, bu bölgelerde insanların daha erken olgunlaştığını ve hayat evrelerinin daha hızlı seyrettiğini ifade etmiştir. Dolayısıyla meseleye modern biyoloji açısından bakıldığında da şu gerçek ortaya çıkar:

- Ilıman bölgelerde ergenlik çoğunlukla **12-16 yaş aralığında** tamamlanırken,
- Sıcak iklimlerde bu süreç **daha erken 8-9 yaş civarında başlayabilir ve daha erken ilerleyebilir.**

Arap yarımadası sıcak bir bölgedir. Bu nedenle biyolojik gelişim daha erken gerçekleşmekte; kızlar çoğu zaman **8-9 yaşlarında**, erkekler ise **11-12 yaşlarında büluğa ulaşabilmektedir.** O dönemde evlilik yaşı, **takvimle değil fiziki gelişimle** belirlenirdi. Bir kızın evlenmeye uygun olup olmadığı, doğrudan **bedensel olgunluğuna bakılarak** tespit edilirdi.

Bu bağlamda Hiz. Âişe(r.anha) çocukluk dönemini geride bırakmış, Mekke örfüne göre **evlenebilecek yaşa ulaşmış**, hatta kaynaklarda belirtildiği üzere, Allah Rasûlü'nden ﷺ önce **Cübeyr b. Mut'im ile nişanlanmıştı.** Bu da açıkça gösterir ki, Hiz. Âişe (r.anha) o dönemde **evlilik çağına ulaşmış bir birey** olarak kabul ediliyordu.

Ayrıca unutulmamalıdır ki: **Örf ve sosyal normlar zamanla değişir.** Nitekim: 50-60 yıl

önce Anadolu'da evlilik yaşı ortalama **14-15** iken, günümüzde bu ortalama **25-26** seviyelerine çıkmıştır. Bu değişim, toplumların şartlarına göre evlilik yaşının farklılaştığını açıkça göstermektedir.

Modern Yaklaşımların Analizi: Hz. Âişe'nin Evlilik Yaşı ve Usul Meselesi

Günümüzde Hz. Âişe validemizin evlilik yaşına dair tartışmalar, esas itibarıyla iki farklı yaklaşımın karşı karşıya gelmesini yansıtmaktadır. Bir tarafta, sahih hadis kaynaklarının açık beyanlarını esas alan ve klasik İslam ilim geleneği içinde şekillenmiş yaklaşım; diğer tarafta modern dünyanın "pedofili" ve "çocuk evliliği" gibi kavramsal saldırılarına karşı "durumu kurtarmaya" çalışan savunmacı yaklaşım.

Kamer Suresi Meselesi

Bu argüman, Hz. Âişe'nin (r.anha) bir rivayetine dayanır. Validemiz, Kamer Suresi'nin 46. ayeti nazil olduğunda, "**Ben Mekke'de oyun oynayan bir kız çocuğuydum**" demiştir.

Kamer Suresi'nin hicretten yaklaşık 8-9 yıl önce nazil olduğu varsayılır. Eğer Hz. Âişe (r.anha) o sırada sokakta oyun oynayan ve bu ayetin nüzulünü hatırlayacak bir çocuksa (örneğin 8-9 yaşındaysa), hicret ve evlilik vaktinde yaşının 18-20 olması gerekir.

Bu zayıf bir delildir. Çünkü bir çocuğun "oyun oynama" yaşı 3-4 de olabilir. Ayrıca Hz. Âişe'nin (r.anha) bu bilgiyi bizzat nüzul anında değil, daha sonra babası Hz. Ebubekir'den veya Efendimiz'den duyup "sanki o anı yaşıyormuş gibi" anlatması (hadis usulünde **Sahabi Mürseli** denilir) kuvvetle muhtemeldir. Dolayısıyla bu rivayet, kesin bir yaş tespiti için yeterli bir takvim verisi sunmaz.

İslam'a Giriş Sırası

İbn İshak ve İbn Hişam gibi ilk siyer kaynaklarında, Müslüman olan ilk kişilerin bir listesi verilir. Bu listede Hz. Âişe'nin (r.anha) adı da geçer.

Hz. Âişe'nin (r.anha) adı, İslam'ın ilk yıllarında (Erkam'ın evine girilmeden önce) Müslüman olanlar arasında sayılmaktadır. Eğer 9 yaşında evlendiği kabul edilirse, bu listenin yapıldığı tarihte henüz doğmamış olması gerekir. Bu durumda Müslüman olması için en azından doğmuş ve çocuk yaşta olması gerektiği, bunun da evlilik yaşını yukarı çektiği savunulur.

Metin bu noktada kaynakların şu detayına dikkat çeker: Evet, Hz. Âişe'nin (r.anha) adı o listede geçer ancak kaynaklar aynı zamanda onun o dönemde "**küçük bir çocuk**" olduğunu da açıkça belirtir. İslam geleneğinde, Hz. Ebubekir (r.anh) gibi şahsiyetlerin çocukları "ailece Müslüman" kabul edilerek bu listelere dahil edilmiştir. Yani bu liste, kişinin o tarihte yetişkin olduğunu değil, o aile ikliminde "Müslüman olarak doğup büyüdüğünü" ifade eder. Yaş vermeyen bu listelerden hareketle kesin bir kronoloji oluşturmak, sahih hadislerdeki açık yaş beyanlarını (6 ve 9 rakamlarını) iptal etmeye yetmez.

Buna karşılık, bizzat Hz. Âişe'nin (r.anha) ağzından çıkan ve en sahih hadis kitaplarında yer alan **"9 yaş"** beyanı, ilmi usul açısından çok daha somut ve bağlayıcı bir veridir. Bizim görevimiz, bu verileri modern dünyaya şirin göstermek için "tevil etmek" değil, o günün gerçekliği içinde kabul etmektir.

Hız. Esmâ Üzerinden Yapılan Hesaplama

Bunu savunanlar, Hz. Âişe'nin ablası Hz. Esmâ'nın biyografisindeki bazı tarihleri esas alırlar:

Hız. Esmâ, Hz. Âişe'den (r.anha) **10 yaş büyüktür**. Hız. Esmâ, Hicret'in 73. yılında 100 yaşında vefat etmiştir. Eğer Hicret'in 73. yılında 100 yaşındaysa, Hicret (0) yılında **27 yaşındadır**. Aralarında 10 yaş fark olduğuna göre, Hz. Âişe de (r.anha) Hicret sırasında **17 yaşındadır**. Evlilik (zifaf) hicretten yaklaşık 1-2 yıl sonra gerçekleştiğine göre yaşı **18-19** olmalıdır.

Hız. Esmâ ile Hz. Âişe (r.anha) arasında "10 yaş fark" olduğunu söyleyen rivayet, hadis tekniği açısından **"münker"** (zayıf ve reddedilmiş) kabul edilen **İbn Ebi'z-Zinad** isimli raviye dayanmaktadır. Bu ravi, hadis otoriteleri tarafından güvenilirmez bulunan, rivayetlerinde tutarsızlıklar olan bir isimdir.

Bu bilgiyi veren ravi (İbn Ebi'z-Zinad), Hicri 100 yılından sonra doğmuştur. Yani Hicret döneminde yaşamış bir olayı (yaş farkını) kime dayanarak söylediğini belirtmemiştir. Arada en az iki ravi eksiktir. İlmî usulde, kaynağı belli olmayan bu tür "kopuk" bilgiler, Buhari ve Müslim gibi en sahih kitaplardaki **doğrudan beyanların** (9 yaş rivayetinin) önüne geçemez.

İbn Sad, İbn Abdilberr gibi büyük İslam tarihçileri ve sahabe biyografisi yazarlar, Hz. Esmâ'dan bahsederken onun faziletlerini, "Zâtün-Nitâkayn" (iki kuşak sahibi) oluşunu ve 100 yaşında vefatını anlatırlar; ancak Hz. Âişe (r.anha) ile arasındaki bu "10 yaş farkı" bilgisini—muhtemelen güvenilir bulmadıkları için—zikretmezler.

Kendi Bindiği Dalı Kesmek: Sahih Kaynaklar ve Zorlama Teviller

Buhari ve Müslim gibi İslam ilim geleneğinin en güvenilir sütunları üzerinde yükselen sarıh beyanlar ortadayken, bunları görmezden gelip zayıf ve dolaylı rivayetlere sarılmak, ilmi bir metodolojiden ziyade savunmacı bir refleksin ürünüdür.

Bu meselede en büyük çıkmaz, metodolojik tutarsızlıktır. **Buhari ve Müslim** gibi en sağlam ve sarsılmaz kaynaklar elimizde dururken; bizzat Hazreti Âişe validemizin kendi beyanı olan **"9 yaş"** ifadesi bu kadar sarıhken, bu devasa birikimi bir kenara itip dolaylı hesaplamalara sarılmak büyük bir hatadır.

Sırf modern dönemin kabullerine şirin gözükmek için senedi kopuk, ravisi zayıf ve kronolojik olarak tutarsız (Esmâ validemiz üzerinden yapılan hesaplar gibi) rivayetleri esas almak, aslında **"kendi bindiği dalı kesmek"** demektir.

Eğer biz en sağlam hadis kaynaklarımızın bu kadar net bir bilgisini “şirin gözükme” uğruna feda edersek, yarın o kaynakların diğer hükümlerini hangi yüzle savunabiliriz?

Şimdi meseleyi kısa ve net bir şekilde toparlayalım ki hakikat açıkça görülsün:

1. Hakikat Esastır

Meseleler, başkalarını memnun etmek için değil; hakikate sadakatle ele alınmalıdır.

2. Üç Temel Kaynak

Konu; Kur'an, Sünnet ve tarih/siyer kaynakları çerçevesinde değerlendirilir.

3. Klasik Rivayetler

Sahih hadislerde Hz. Âişe'nin (r.anha) evlilik yaşı açık şekilde zikredilmiş ve ulema tarafından kabul edilmiştir.

4. Tarihî Bağlam

Geçmiş toplumlarda evlilik yaşı, bugünkü ölçülerle değil; dönemin şartlarıyla belirlenmiştir.

5. Zamanı Karıştırma Hatası

Tarihi bugünün ölçüleriyle yargılamak, geçmişi anlamak değil; onu yanlış değerlendirmektir.

6. Modern Yorumlar

Alternatif görüşler dolaylı ve zayıf verilere dayanmakta, kesinlik taşımamaktadır.

7. Sessiz Tarih Delildir

Bu evlilik, kendi döneminde hiçbir itiraza konu olmamış; toplum tarafından normal kabul edilmiştir.

8. Düşmanları Bile İtiraz Etmedi

Çünkü: O günün insanı için bu evlilik gayet normaldi. Yadırganmayan bir şey, tartışma konusu olmaz.

9. Biyolojik Gerçeklik

Ergenlik yaşı coğrafya ve şartlara göre değişir; sıcak iklimlerde daha erken olabilir.

10. Metod Sorunu

Sahih kaynaklar dururken zayıf rivayetlere dayanmak ilmî tutarsızlıktır.

11. Net Sonuç

Bugün yadırganan bir durum, kendi döneminde tamamen normaldi. Sorun olayda değil; onu bugünün ölçüsüyle yargılayan bakıştadır.